

Середня Наддніпрянщина

Цей регіон ще називають *Центральною Україною*, або *Подніпров'ям* (хоча остання назва може стосуватися всієї течії Дніпра). Тому точнішою назвою краще вважати саме *Середня Наддніпрянщина*. Мова йде як про *Лівобережжя*, так і про *Правобережжя*. Сюди належать південні райони Київщини й Чернігівщини, південно-західні райони Полтавщини, північні Кіровоградщини, Черкащина та північно-західні райони Дніпропетровщини. Це території, де найактивніше відбувалися процеси етнічного формування українців.

(Виховник спільно з юнацтвом визначають умовні межі краю на мапі України, після чого діти зафарбовують дану територію у своїх Щоденниках.)

Середня Наддніпрянщина завжди відігравала **провідну** роль у політичному і культурному житті України. Тут виростали значні центри торгівлі як внутрішнього ринку, так і зовнішнього, міцніли міста, що особливо вплинуло на розвиток матеріальної культури. Здавна ці терени України були густо заселені, адже сприятливі умови для життя створила сама природа краю: рівнинний, спокійний рельєф, чорноземні родючі ґрунти, повноводі ріки.

Хати

Хати будувалися з дерева, каменю, очерету, лози, вкривалися соломною, обмазувалися глиною. Широко застосовували фарби для створення чудових розписів на причілках хат, а також всередині: фризи, сволоки, печі. На Уманщині такі розписи були поширені ще на початку ХХ ст. Як і на Поділлі, в Середній Наддніпрянщині любили керамічний посуд, який виставляли у відкриті шафи. На Полтавщині будувалися хати з *рундуками* – своєрідними ганками. Часто вікна обмальовувалися різними візерунками, що створювало надзвичайно барвисту картину поселення. Подекуди залишалися хати-мазанки, глинобитні хати (в Хорольському та Миргородському районах Полтавщини). На Київщині ще до ХІХ ст. зберігалися хати з плетеними стінами, обмазаними з обох боків глиною – залишок трипільської традиції. Лише з кінця цього століття почали ширше застосовувати новий будівельний матеріал – цеглу. Міські будинки не відрізнялися від сільських, проте з ХІХ ст. було запроваджено кілька указів уряду про дотримання єдиного стилю в приватному будівництві.

На Подніпров'ї представлена майже вся різноманітність сільськогосподарських знарядь: плуги, соха, борона, волокуша, мотика,

серпи, коси, лопати тощо. Це свідчить про високий рівень плужного землеробства, який Україна виробила з давніх часів.

Одяг

Жіночий одяг тут класичний: *свита, юпка* (верхній одяг типу довгої керсетки з рукавами), *кирея, кожух, кохта, плахта, запаска*. Чоловічий одяг: *жупан, безрукавка*, різного роду куртки. Ще до ХІХ ст. затрималися широкі козацькі штани – *шаровари*. Дівчата заплітали волосся переважно в дві коси; на Правобережжі, носили вінки зі штучних квітів як святковий або весільний головний убір, щедро прикрашаючи його стрічками.

Гра «Перстенець»

Діти сідають рядком і складають руки долонями до купи. Хтось один відходить убік, а котрась дівчинка затуляє між долонями перстенець (квіточку, листочок). Дитина, що відійшла, довертається, а гурт хором звертається до неї.

Гадуль, гадуль, гадулька!

Десь там моя зозулька

По полю літала,

Золоте пір'я збирала.

Вий, вий, завивай!

Дитина вгадує, у кого перстенець, і каже:

Ти, Оксанко, перстень дай!

Народно-прикладне мистецтво краю

Придніпров'я відзначалося багатством тканих виробів: килимів, ряден, якими застелялася долівка, лави, скрині, піл. Традиційними тут були й розписні скрині, в яких зберігали святковий одяг та цінні речі, які були в сім'ї. На Київщині, Полтавщині, Черкащині широко побутував настінний розпис, який робився спочатку мінеральними та рослинними барвниками, а з початку ХХ ст. використовувались анілінові барвники фабричного виробництва. Орнаментами підкреслювались деталі та виступи печі: призьба, припічок, лежанка, комин. У композицію входили квіткові орнаменти або букети у вазонах (дерево життя), а також улюблені сюжети з птахами: півнем, зозулею, казковою жар-птицею тощо. Дерев'яні деталі інтер'єру часто прикрашалися різьбленням, особливо *сволок* – поперечна балка, яка стягувала дві протилежні стіни хати (на стелі). На сволоках найчастіше вирізьблювалися обереги у вигляді хрестів, кружечків – сонячних знаків, які сприяли добробуту родини і оберігали хату від нечистої сили.